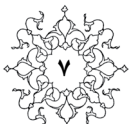

سخن نخست تاریخ شفاهی کاربردی

دکتر محمدجواد مرادی نیا^۱

- تاریخ شفاهی را نمی‌گوئیم و نمی‌نویسیم که فقط کاری کرده باشیم یا لذتی برده باشیم، یا آنکه فقط صوتی یا تصویری ایجاد کرده باشیم و آرشیوی را زینت داده باشیم. تاریخ شفاهی در ذات خود کوشش و ظرفیت‌های فوق‌العاده‌ای دارد که چنانچه آن ظرفیت‌ها شناسایی و به‌خوبی از آن‌ها استفاده شود می‌تواند بسیار کارساز و مشکل‌گشا باشد. معنای این سخن آن است که اگر از تاریخ شفاهی به‌صورت هدفمند و برنامه‌ریزی شده بهره گرفته شود می‌توان آن را به روشی کاربردی برای حل برخی مشکلات، برای یافتن راهکارهای توسعه و پیشبرد برنامه‌ها و یافتن راه‌های اصلاح و بهبود امور در عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی تبدیل کرد. برای روشن‌تر شدن موضوع چند مثال می‌زنم.
- مردم محل، روستا یا شهری به خوش‌نامی و نیکی شهره بوده‌اند، مشکلات اجتماعی و ناهنجاری‌ها در میان آن‌ها کمتر دیده یا گزارش می‌شده است، اما از دوره‌ای یا مقطعی وضعیت عوض شده و آسیب‌ها و مشکلات اجتماعی به آنان روی آورده است. علت یا علل چه بوده و چه باید کرد؟ در اینجا پژوهشگر تاریخ شفاهی امکان و ظرفیت آن را دارد تا با بهره‌گیری از روش‌های تاریخ شفاهی به ریشه‌های موضوع و فرآیند این تغییر و تبدیل احوال اجتماعی دست یافته و راه‌های برون‌رفت از وضعیت نامطلوب را به نمایش بگذارد.
 - در حوزه آموزش رسمی، مدرسه‌ای یا مدارس یا منطقه‌ای از مقطعی دچار افت شدید آموزشی شده یا با برخی مشکلات پرورشی روبه‌رو شده است. برای حل آن چه باید کرد؟ در این مورد نیز مصاحبه‌گران کارآموده و توانای تاریخ شفاهی می‌توانند به میدان آمده، با مرور روشمند و هدفمند آنچه که روی داده است علت یا علل موضوع را دریافته و راه را برای حل مشکل هموار سازند.
 - کارخانه‌ای صنعتی در روند تولید محصولات خود دچار اختلالات جدی شده و وضعیت درآمدی

۱. عضو هیئت علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی، مدیر کل اداره کتاب وزارت ارشاد؛
ketabziba@yahoo.com

آن روز به روز بد و بدتر شده، تا آنجا که مجبور به بیکار کردن بخشی از کارگران خود و پذیرش خسارت‌های متعدد گشته است. در اینجا نیز مصاحبه‌گر تاریخ‌شفاهی با پیگیری روند و فرآیند چنین رخدادی می‌تواند به کمک آمده و با روشن کردن دقیق زوایای تاریک و پنهانی که آسیب از آن ناحیه وارد شده است، به تشخیص علت یا علل موضوع کمک فراوانی کرده باشد. اینها صرفاً چند مثال ساده از کاربردهای تاریخ‌شفاهی غیرسیاسی در روزگاری است که خوشبختانه این شاخه از دانش تاریخ، به‌سرعت جای خود را در میان علاقه‌مندان باز کرده و مرزهای آن هرروز در حال جابه‌جا شدن و گسترش است.

جامعه ما امروز نیازمند بهره‌گیری از همه ظرفیت‌ها برای توسعه و پیشرفت است. بیاییم ظرفیت تاریخ‌شفاهی را نیز در خدمت توسعه و آبادانی ایران قرار دهیم و آن را به دانشی هر چه کاربردی‌تر تبدیل کنیم.

